

- vodič -
"KAKO POKRENUTI VLASTITI BIZNIS
U BOSNI I HERCEGOVINI?"

Projekat:

Podrška uspostavljanju i unapređenju mehanizama za podršku samozapošljavanju kroz saradnju inovativnih lokalnih zajednica i novih preduzeća u prekograničnom području – SYSTEM

Projekat SYSTEM sufinansira Evropska unija u okviru finansijskog instrumenta pretpristupne pomoći (IPA II) kroz Program prekogranične saradnje Srbija - Bosna i Hercegovina 2014-2020. Ugovor za sufinansiranje sredstvima Evropske unije potpisan je sa Ministarstvom finansija Republike Srbije – Sektorom za ugovaranje i finansiranje programa iz sredstava Evropske unije.

Naziv dokumenta:

Vodič – Kako pokrenuti vlastiti biznis u Bosni i Hercegovini

Izdavač - partneri na projektu „SYSTEM“:

Općina Novo Sarajevo, Bosna i Hercegovina

Općina Ilijaš, Bosna i Hercegovina

Krovna organizacija mladih Srbije, Republika Srbija

Autori:

društvo PTA d.o.o. Sarajevo, Bosna i Hercegovina

i društvo WTS Porezi i Finansije d.o.o. Srbija u svojstvu kooperanta

Štampa:

O.D. "HARYSOFT", Bosna i Hercegovina

Tiraž:

100 kom

Godina izdanja:

2022.

- vodič -
**"KAKO POKRENUTI VLASTITI BIZNIS
U BOSNI I HERCEGOVINI?"**

SADRŽAJ

Predgovor.....	5
Zakonska regulativa.....	6
Pravni oblici registracije poslovanja.....	7
Postupak registracije društva sa ograničenom odgovornošću (d.o.o.).....	9
Poslovanje putem registracije obrta.....	14
Plaćanje komunalne takse.....	18
Podnošenje zahtjeva za inicijalnu fiskalizaciju.....	20
Donošenje interne dokumentacije.....	21
Trošak poslovanja.....	23
Porezi i doprinosi.....	23
Završne napomene i ograničenje odgovornosti.....	24

Predgovor

Poštovani/a,

Predstavljamo Vam vodič „Kako pokrenuti vlastiti biznis u Bosni i Hercegovini“, čiji je cilj da vam pomogne u odluci o samozapošljavanju.

Vodič je nastao kao dio projekta Podrška uspostavljanju i unapređenju mehanizama za podršku samozapošljavanju kroz saradnju inovativnih lokalnih zajednica i novih preduzeća u prekograničnom području – SYSTEM, podržan od strane EU-a u sklopu Programa prekogranične saradnje između Republike Srbije i Bosne i Hercegovine.

Opšti cilj je doprinjeti poboljšanju društveno-ekonomskog razvoja u prekograničnoj saradnji između Republike Srbije i Bosne i Hercegovine. Sprovedenjem ciljanih i konkretnih akcija zasnovanih na komparativnim prednostima programskog područja i zajedničkim, efikasnim korišćenjem resursa. Takođe povećanje mogućnosti zapošljavanja, mladih nezaposlenih, diplomaca, dugotrajno nezaposlenih, žena, drugih ranjivih kategorija, kroz zajedničke aktivnosti na razvoju novih mehanizama za podršku samozapošljavanju, primjenu novih metodologija u prekograničnom području Bosne i Hercegovine i Srbije, primjenu zajedničkih programa, obrazovanje, prenos znanja kako i aktivnostima na podizanju svijesti.

Sam vodič se ne bavi vrstom posla koji želite započeti, već se bavi različitim pitanjima (legislativom za registraciju biznisa i njegovo poslovanje; koracima koji moraju biti preduzeti u cilju pokretanja i obavljanja biznisa; pravnim oblicima registracije biznisa, osnivanjem – pripremom dokumentacije, postupkom i troškovima registracije biznisa; podnošenjem poreske prijave i registracija stvarnog vlasnika; izradom pečata i otvaranjem računa u banci; troškovima biznis aktivnosti; finansijskom dokumentacijom i obavezama kao i drugim obavezama koje biznisi imaju u zavisnosti od oblika registracije) koja okružuju pokretanje biznisa.

Ova pitanja mogu biti od suštinskog značaja za planiranje ili sprovođenje sopstvenog posla. Zato smatramo da ovaj vodič pomaže pravilnom razumijevanju sistema koji utiče na poslovanje malih preduzeća, a sa druge strane, samo razumjevanje sistema pomaže svakom da nađe svoje mjesto koje mu pripada.

Pojedine informacije su date detaljno, ali to ne znači da vlasnik posla mora lično da brine o svemu. O nekim obavezama brinu poreski savjetnici, računovođe, advokati ili drugi. Najbolji dokaz toga da se mali biznisi razvijaju dinamično jeste i broj privrednih društava, takve vrste, koji se osnivaju svakog dana.

Vodič smo zamislili prije svega kao ohrabrenje u samozapošljavanju. Namjera nam je da pomogne svima koji planiraju započinjanje sopstvenog posla. To im može pomoći da sebe postave u bolju poziciju i na taj način ostvare više koristi.

U nadi da će Vam ovaj vodič biti od koristi, želimo Vam da započnete uspješno sopstveni posao.

1. Zakonska regulativa

Postupak registracije, rada i prestanka poslovanja privrednih subjekata regulisan je na nivou entiteta („F BiH i „RS“), odnosno na nivou Brčko distrikta Bosne i Hercegovine. U smislu stvarne nadležnosti za provođenje registracionog postupka, pravna lica čiji rad je predviđen i regulisan odredbama Zakona o privrednim društvima entiteta FBiH/RS, registracioni postupak vrši se kod nadležnih sudskih organa, tj. u registarskom sudu koji je nadležan za poslove registracije. Ključna razlika u postupku registracije po entitetima odnosi se na to da je procedura registracije u entitetu RS regulisana tzv. „jednošalterskim“ pristupom („sve na jednom mjestu“) koji se provodi posredstvom Agencije za posredničke, informativne i finansijske usluge (APIF). U tom smislu, osnivač svu dokumentaciju dostavlja APIF-u koji obavlja dalju komunikaciju sa sudom i nadležnim poreznim uredima u njegovo ime. U smislu navedenog, u skladu sa odredbama Zakona o notarskoj službi RS zahtjeva se i obavezna notarska obrada osnivačkog akta budućeg društva. Stoga, u nastavku ovog dokumenta, akcenat je stavljen na tok postupka registracije u entitetu FBiH koji je propisan odredbama Zakona o registraciji poslovnih subjekata FBiH i Zakona o privrednim društvima FBiH.

Pregled osnovne zakonske regulative u kontekstu registracije poslovne djelatnosti na koju je referirano u daljem tekstu ovog dokumenta dat je u nastavku:

Registracioni postupak		
Propis	Izvor	Skraćenica
Zakon o registraciji poslovnih subjekata FBiH	Službene novine FBiH, br. 27/05, 68/2005, 43/09, 63/14, 32/19 i 85/21	Zakon o registraciji poslovnih subjekata
Zakon o privrednim društvima FBiH	Službene novine FBiH, br. 81/15 i 75/21	Zakon o privrednim društvima
Zakon o obrtu i srodnim djelatnostima u FBiH	Službene novine FBiH, br. 75/21	Zakon o obrtu i srodnim djelatnostima
Zakon o unutrašnjoj trgovini FBiH	Službene novine FBiH, br. 40/20 i 79/17	Zakon o unutrašnjoj trgovini
Zakon o ugostiteljskoj djelatnosti FBiH	Službene novine FBiH, br. 32/09	Zakon o ugostiteljskoj djelatnosti
Zakon o turističkoj djelatnosti FBiH	Službene novine FBiH, br. 32/09	Zakon o turističkoj djelatnosti
Porezni propisi		
Propis	Izvor	Skraćenica
Zakon o porezu na dobit	Službene novine FBiH, br. 15/16 i 15/20	Zakon o porezu na dobit
Zakon o porezu na dohodak	Službene novine FBiH, br. 48/21, 77/21, 20/22 i 57/22	Zakon o porezu na dohodak
Zakon o doprinosima	Službene novine FBiH, br. 35/98, 54/00, 16/2001, 37/01, 48/01, 1/02, 17/2006, 14/08, 91/15, 104/16, 34/18, 99/19 i 4/21	Zakon o doprinosima
Zakon o porezu na dodatu vrijednost	Službeni glasnik BiH, br. 9/05, 35/05, 100/08 i 33/17	Zakon o PDV

U nastavku je dat pregled nekoliko osnovnih napomena u vezi sa oblicima registracije poslovne djelatnosti.

2. Pravni oblici registracije poslovanja

Prema odredbama Zakona o privrednim društvima, društvo može biti organizovano u jednom od sljedećih oblika:¹

- a) društvo sa neograničenom solidarnom odgovornošću;
- b) komanditno društvo;
- c) dioničko društvo;
- d) društvo sa ograničenom odgovornošću.

Dodatno, u FBiH poslovanje putem podružnice može uspostaviti i strano pravno lice. Ujedno, na tržištu su prisutna i predstavništva stranih pravnih lica koja se registruju shodno odredbama Zakona o vanjskotrgovinskoj politici Bosne i Hercegovine i Odluke o osnivanju i radu predstavništava stranih lica u Bosni i Hercegovini. U nastavku je dato nekoliko osnovnih napomena, u odnosu na navedene oblike registracije.

Pravni oblik	Pojam i način osnivanja	Odgovornost	Za koje oblike poslovanja je pogodan ?
Društvo sa ograničenom odgovornošću	Društvo s ograničenom odgovornošću (d.o.o.) je najčešći oblik registracije poslovnih subjekata i osniva se donošenjem akta o osnivanju ili ugovorom između jedne ili više domaćih/stranih fizičkih i/ili pravnih osoba sa osnovnim kapitalom podijeljenim u uloge.	Član društva s ograničenom odgovornošću odgovara za obaveze društva u visini njegovog uloga. Minimum osnovnog kapitala iznosi 1.000 KM (cca 500 EUR).	Društvo sa ograničenom odgovornošću je najčešći oblik registracije poslovnih subjekata koji je pogodan za sve vrste poslovnih djelatnosti.
Dioničko društvo	Dioničko društvo (d.d.) je pravno društvo koje se osniva ugovorom jedne ili više domaćih/stranih fizičkih ili pravnih osoba – dioničara s početnim kapitalom podijeljenim u dionice. Relevantni propisi za poslovanje dioničkog društva u FBiH su: - Zakon o privrednim društvima FBiH, - Zakon o tržištu vrijednosnih papira, - Zakon o Komisiji za vrijednosne papire, - Zakon o preuzimanju dioničkih društava.	Odgovornost u skladu sa odredbama Zakona o privrednim društvima.	Preporučuje se za veće biznise, obzirom na značajnije troškove u poslovanju i administrativne zahtjeve usklađenosti poslovanja.
Društvo sa neograničenom solidarnom odgovornošću	Društvo sa neograničenom solidarnom odgovornošću je društvo najmanje dva lica koja su neograničeno solidarno odgovorna za obaveze društva. Osniva se ugovorom između dvije ili više domaćih/stranih fizičkih osoba i/ili pravnih osoba.	Članovi društva odgovaraju neograničeno solidarno cjelokupnom imovinom za obaveze. Nije utvrđen minimum ili maksimum osnovnog kapitala.	Registracija društva sa neograničenom solidarnom odgovornošću i komanditnog društva nije učestala i popularna forma poslovanja u BiH, uglavnom iz razloga što se za poslovanje odgovara cjelokupnom vlastitom imovinom. Po pitanju komanditnog društva, isto zahtijeva veliko povjerenje među komplementarima, upravo iz razloga što se za obaveze društva odgovara ličnom imovinom.
Komanditno društvo	Društvo u kojem jedan ili više članova odgovara za obaveze društva neograničeno solidarno cjelokupnom svojom imovinom, a jedan ili više članova odgovara za obaveze društva samo do iznosa njihovih uloga upisanih u registar društva je komanditno društvo.	Komplementar u komanditnom društvu odgovara za obaveze društva neograničeno solidarno cjelokupnom svojom imovinom. Nije utvrđen minimum ili maksimum osnovnog kapitala.	

¹ Zakon o privrednim društvima FBiH čl. 3 stav 1

Podružnica stranog pravnog lica	Podružnice stranog društva upisuju se u registar društava u registarskom sudu na čijem području je sjedište podružnice.	Podružnica stranog pravnog lica nema svojstvo pravnog lica i posluje kao ogranak matičnog društva koje ga je osnovalo.	--
Predstavništvo stranog pravnog lica	Predstavništvo stranog pravnog lica osniva se upisom u Registar predstavnštava stranih lica i Odlukom tog lica. Osnov za registraciju je Odluka o osnivanju i radu predstavnštava stranih lica u Bosni i Hercegovini („Službeni glasnik BiH“, broj 15/03).	Čini sastavni dio stranog društva i nema svojstvo pravnog lica.	Strano lice osniva predstavništvo radi istraživanja tržišta, obavljanja propagandnih i informativnih poslova i radi svoga predstavljanja te ne može obavljati druge aktivnosti.

Tabela 1 – Pregled osnovnih karakteristika različitih formi biznisa

Treba istaći da zakonski okvir predviđa i druge registracione oblike i rad kao što su npr. holding društva i koncern što je karakteristika većih biznisa gdje postoji povezanost između više društava.

3. Postupak registracije društva sa ograničenom odgovornošću (d.o.o.)

Najčešći oblik registracije i poslovanja u FBiH predstavlja rad posredstvom društva sa ograničenom odgovornošću gdje osnivač(i), tj. član(ovi) društva odgovaraju za obaveze istog samo do visine osnivačkog kapitala (osim u zakonom posebno određenim slučajevima). Imajući u vidu navedeno, poseban akcenat stavljen je na registracioni postupak navedenog oblika poslovanja. Stoga, u nastavku je dat pregled ključnih koraka koje je potrebno preduzeti u postupku registracije društva sa ograničenom odgovornošću, vremenski okvir za preduzimanje takvih koraka i predviđeni troškovi.

Rb	Korak	Vremenski okvir	Troškovi (KM)
Pripremna faza			
1.	U slučaju da osnivač posjeduje udjele u drugim pravnim licima u FBiH, potrebno je pribaviti potvrdu Poreske uprave o izmirenim obavezama za ta pravna lica, odnosno potvrdu Uprave za indirektno oporezivanje BiH ukoliko je registrovani PDV obveznik.	1-2 radna dana	10 KM
2.	Potrebno je obezbijediti potvrdu o mjestu prebivališta za osnivača (fizičko lice) ili za strano lice potvrdu nadležnog organa države čiji je osnivač državljanin ili potvrda o prebivalištu koju izdaje nadležna policijska uprava.	1-3 radna dana	--
3.	Ovjera ličnog dokumenta/pasoša ili verifikacija izvoda iz registra za strano pravno lice u zemlji sjedišta tog lica ukoliko je osnivač strano pravno/fizičko lice. (Napomena: U određenim slučajevima neophodno je obezbijediti legalizaciju dokumenta ili apostile nadovjeru u nadležnom sudu u BiH).	1-2 radna dana	10 KM Ovjera potpisa cca 4 KM / stranica
4.	Obezbijediti adresu/sjedište društva uz obezbjeđenje pravnog osnova za korištenje tog prostora (potvrda o vlasništvu, ugovor o zakupu i sl.)	1 dan	Ovjera dokumentacije cca 4 KM / stanica
5.	Pripremiti ugovor sa pravnim licem ovlaštenim za pružanje računovodstvenih usluga ukoliko društvo neće upošljavati certificiranog računovođu.	1-2 dana	U ovisnosti od obima poslovanja, broja zaposlenih i sl. parametara poslovanja.
Koraci koje je potrebno preduzeti			
6.	Odabir naziva/firme društva pod kojom će društvo poslovati. (Napomena: S obzirom da se naziv firme mora razlikovati od naziva drugih društava, preporučljivo je prethodno izvršiti provjeru dostupnosti naziva prije podnošenja zahtjeva za registraciju. Provjeru je moguće izvršiti kod nadležnog registracionog suda. Dodatno, naziv je moguće provjeriti i putem neslužbenog, javno dostupnog, registra privrednih društava (http://bizreg.pravosudje.ba).	1 h	Bez troškova

7.	Odrediti osnivački kapital. Minimalni osnivački kapital prema odredbama Zakona o privrednim društvima iznosi 1.000,00 KM.	--	Bez troškova
8.	<p>Društvo sa ograničenom odgovornošću registruje se na osnovu Ugovora o osnivanju ukoliko je više osnivača ili Odluke o osnivanju ukoliko je u pitanju samo jedan osnivač.</p> <p>Obavezan sadržaj osnivačkog akta definisan je članom 306. Zakona o privrednim društvima:</p> <ol style="list-style-type: none"> ime i prezime i adresu prebivališta ili firmu i sjedište osnivača; firmu, sjedište i djelatnost društva; iznos osnovnog kapitala društva, iznos uloga u novcu, opis i vrijednost uloga u stvarima i pravima, broj i visinu udjela članova; prava i obaveze članova društva; postupak u slučaju kada neko od osnivača ne uplati svoj ulog do ugovorenog roka ili ne ispunji drugu obavezu; iznos troškova osnivanja, odnosno procijenjeni iznos svih troškova plaćenih od društva; način izmirenja troškova osnivanja društva; imenovanje lica ovlaštenih za vođenje poslovanja i zastupanje društva i prijavu za upis osnivanja društva u registar društava; posljedice neuspjelog osnivanja; posebnu odredbu ako se društvo osniva na određeno vrijeme. <p>Iako budući osnivač(i) osnivačke akte mogu pripremiti i samostalno, preporučljivo je da se priprema osnivačkih akata izvrši uz posredovanje advokata ili notara. U slučaju da je riječ o stranom osnivaču koji ne razumije službene jezike Bosne i Hercegovine, neophodno je prilikom ovjere potpisa na osnivačkoj dokumentaciji obezbijediti prisustvo sudskog tumača. Preporuka je da se osnivački akt pripremi u minimalno 3 primjerka. U praksi se obično u ovoj fazi pripremi i statut društva. No, obaveza donošenja statuta prema odredbama Zakona o privrednim društvima je 60 dana od dana upisa osnivanja.</p>	1-2 dana	U slučaju angažovanja notara ili advokata za usluge pripreme osnivačke dokumentacije, procijenjeni troškovi su cca 350 - 500 KM.
9.	Ukoliko aktom o osnivanju nisu imenovane osobe za zastupanje društva, isti se imenuje/u posebnoj odlukom osnivača u kojoj navodi koje fizičko lice će zastupati društvo u unutrašnjem i vanjskom prometu.	1 h	Bez troškova
10.	Deponovanje potpisa. Neophodno je da lica ovlaštena za zastupanje kod registarskog suda na OP obrascu deponuju potpise.	1 h	Ovjera obrasca deponovanog potpisa može se izvršiti kod notara ili nadležnog organa uprave. Troškovi ovjere su cca 4 KM / stranica
11.	Izjava o prihvatanju dužnosti lica ovlaštenog za zastupanje. (Napomena: Lice za zastupanje može zasnovati radni odnos u društvu ili poslove obavljati posredstvom menadžerskog ugovora / ugovora o radu direktora.)	1 h	4 KM
12.	Izjava lica ovlaštenog za zastupanje da isti ne posjeduje udjele u drugim pravnim licima u BiH, odnosno, ukoliko posjeduje udjele, neophodno je pripremiti potvrdu da ta društva nemaju neizmirenenih poreskih obaveza.	1 h (Izjava) Potvrda poreske uprave 2-3 dana	4 KM
13.	Izjava lica ovlaštenog za zastupanje da isti ne posjeduje udjele u drugim pravnim licima u BiH, odnosno, ukoliko posjeduje udjele, neophodno je pripremiti potvrdu da ta društva nemaju neizmirenenih poreskih obaveza.	1 h (Izjava) Potvrda poreske uprave 2-3 dana	5 – 15 KM za javne registre. U slučaju angažovanja vještaka za pripremu procjene vrijednosti u stvarima/pravima, troškovi u skladu sa naknadom vještaka

14.	Podnošenje izjave o ispunjenosti uvjeta za obavljanje djelatnosti. Izjavu nadležni registarski sud po službenoj dužnosti, dostavlja nadležnim organima i obavještava ih o izvršenom upisu u registar društava.	1 h	4 KM (ovjera potpisa)
15.	Uplata osnivačkog kapitala (minimalno 1.000,00 KM) kod poslovne banke. Osnivački kapital uplaćuje se na prelazni račun otvoren samo za tu svrhu i tom prilikom banka izdaje odgovarajuću potvrdu o uplati osnivačkog kapitala koja se prilaže nadležnom registarskom sudu zajedno sa ostalom dokumentacijom. (Napomena: Poslovnoj banci neophodno je predočiti odluku o osnivanju društva i identifikacione dokumente uplatioca osnivačkog kapitala.)	1 dan	Troškovi bankarske naknade i izdavanje potvrde o uplati kapitala cca 10 KM
Postupak registracije			
16.	Nadležnom registarskom sudu dostavlja se prijava za registraciju na propisanom obrascu koju potpisuje lice ovlašteno za zastupanje društva uz ovjeru potpisa. Uz prijavu se dostavlja i oglas za objavu registracije u službenim novinama. (Napomena: Obrazac prijave dostupan je na stranicama registracionog suda: http://oss.ba/index.php/odjeljenje-registra-za-upis-pravnih-lica.) Troškovi podnošenja prijave i eventualne ovjere potpisa ovise o činjenici da li prijavu u ime osnivača podnosi advokat/notar u svojstvu punomoćnika ili prijavu uz prethodnu ovjeru potpisa podnosi lice ovlašteno za zastupanje lično. Sud će obavijestiti podnosioca prijave o izvršenoj registraciji i dostaviti instrukcije za uplatu administrativne takse, nakon čega se Rješenje o registraciji može preuzeti u nadležnom registarskom sudu.	5-7 radnih dana	- Procijenjeni trošak je cca 150 KM (uključujući i takse i trošak objave oglasa u službenim novinama) - Procijenjeni troškovi angažovanja advokata/notara za ove aktivnosti su cca 350-500 KM. - 4 KM ovjera potpisa.
Post – registracioni koraci			
17.	Deponovanje potpisa. Neophodno je da lica ovlaštena za zastupanje kod registarskog suda na OP obrascu deponuju potpise.	1-2 h	cca 30 – 50 KM
18.	Shodno odredbama Zakona o računovodstvu i reviziji FBiH, društvo je u obavezi voditi poslovne knjige uz nadzor certificiranog računovođe. U slučaju da društvo ne pošljava certificiranog računovođu, vođenje poslovnih knjiga i sačinjavanje finansijskih izvještaja može povjeriti ugovorom, uz određenu naknadu drugom pravnom licu koje je registrovano isključivo za pružanje knjigovodstvenih i računovodstvenih usluga i koje ima sve potrebne resurse za pravilno, kvalitetno i efikasno obavljanje tih usluga, te koje ima zaposlena kvalificirana lica koja su odgovorna za vođenje poslovnih knjiga i sačinjavanje finansijskih izvještaja.	1 dan	Naknada za usluge agencije za pružanje računovodstvenih usluga ugovaraju se zasebno ugovorom između društva i agencije i obično ovise o faktorima kao što su: broj izlaznih/ulaznih faktura mjesečno, procijenjeni obim posla, broj radnika za obračun plata, te obim usluga koje će agencija pružati za društvo (robno, materijalno knjigovodstvo, plaćanje i sl.)
19.	Obezbijediti dokaz / pravni osnov korištenja poslovnih prostorija društva (npr. ugovor o zakupu).	1 dan	U skladu sa ugovorom.
20.	Nadležnoj poreznoj upravi FBiH dostavlja se Prijava za registraciju pravnih lica u svrhu pribavljanja jedinstvenog identifikacionog broja (JIB). Prijava se podnosi na propisanom obrascu Poreske uprave FBiH. (Napomena: Obrazac POR 500 – dostupno na: http://www.pufbih.ba/v1/public/upload/obrazci/63f0a-obrazac-por-500_bos.pdf) Uz navedeni obrazac, Poreznoj upravi FBiH dostavlja se i: - kopija rješenja o registraciji, - ugovor o zakupu poslovnog prostora ili pravni osnov korištenja istog, - ugovor o računovodstvenim uslugama. <i>Registraciju kod Poreske uprave neophodno je izvršiti u roku od 5 dana od dana dobijanja Rješenja o registraciji društva.)</i>	5 radnih dana	--

21.	<p>Podnošenje Prijave kod nadležnog Zavoda za statistiku za razvrstavanje po djelatnosti u svrhu registracije pretežne djelatnosti.</p> <p>(Napomena: Prijava se podnosi na propisanom obrascu Zavoda za statistiku "Obrazac RPS" http://fzs.ba/wp-content/uploads/2017/09/RPS_B.pdf)</p>	3 radna dana	--
22.	<p>Dostavljanje obavijesti nadležnom inspeksijskom organu o započinjanju obavljanja djelatnosti i datumu o početku rada firme.</p> <p>(Napomena: Obavijest se dostavlja u slobodnoj formi, te ukoliko društvo obavlja trgovinsku djelatnosti – nadležnom organu dostavlja i izjavu o ispunjenosti tehničkih uvjeta).</p>	1 dan	--
23.	<p>Otvaranje transakcijskog računa kod poslovne banke. Procedura otvaranja računa kod poslovne banke je definisana internim aktima banke, ali je u najvećem broju slučajeva potrebno pribaviti sljedeće:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Rješenje o upisu u sudski registar odnosno u registar nadležnog organa (na uvid original ili kopija ovjerena od strane nadležnog organa); – Statut ili pravila vlasnika računa koji se ne upisuju u sudski registar (na uvid original ovjeren pečatom pravnog lica); – Obavještenje Zavoda za statistiku FBiH o razvrstavanju subjekta prema djelatnostima (na uvid original ili kopija ovjerena od strane nadležnog organa); – Uvjerenje/Potvrda o poreznoj registraciji kod Porezne uprave FBiH na uvid original ili kopija ovjerena od strane nadležnog organa); – Uvjerenje o registraciji/upisu u Jedinstveni registar obveznika indirektnih poreza kod Uprave za indirektno oporezivanje – PDV broj (na uvid original ili kopija ovjerena od strane nadležnog organa) ili Izjava ovlaštenog lica da nije obveznik po osnovu poreza na dodatnu vrijednost (PDV) kod Uprave za indirektno oporezivanje; – Kartoni deponovanih potpisa osoba ovlaštenih za potpisivanje naloga radi raspolaganja sredstvima na računu; – Na uvid originalni identifikacioni dokument IDDEEA BiH (stari naziv „CIPS“) ličnu kartu ili pasoš svih zakonitih zastupnika firme, osoba ovlaštenih za potpisivanje naloga radi raspolaganja sredstvima na računu ovjerenih od strane nadležnog organa i kopije prijave boravka (za državljane Bosne i Hercegovine); – Na uvid originalni identifikacioni dokument IDDEEA BiH (stari naziv „CIPS“) ličnu kartu ili pasoš drugog lica koje je samo prezentiralo potrebnu dokumentaciju i kopiju prijave boravka (za državljane Bosne i Hercegovine); – Izjava ovlaštenog lica o nepostojanju računa nad kojim je određena mjera zabrane raspolaganja novčanim sredstvima; – Izjava stvarnog vlasnika pravnog lica. Za svako fizičko lice navedeno u izjavi potrebna je ovjerena kopija IDDEEA BiH (stari naziva CIPS) lične karte i kopija prijave boravka, a za strana fizička lica prihvata se ovjerena kopija pasoša uz ovjeren prevod (osim za R Hrvatsku , R Srbiju i Crnu Goru) na jednom od službenih jezika Bosne i Hercegovine; – Na uvid Dozvole za rad ili Izjava ovlaštenog lica za zastupanje da za navedenu vrstu posla nije potrebna dozvola za rad. <p>(Napomena: Banka može u skladu sa internim procedurama zahtijevati i dodatnu dokumentaciju.)</p>	1 h	Ovjera dokumentacije i bankarska naknada cca 30 KM.

24.	<p>Registracija za PDV vrši se kod regionalnog centra Uprave za indirektno oporezivanje BiH kojem društvo pripada i obavlja se u skladu sa odredbama Zakona o PDV-u. Svako lice čiji oporezivi promet dobrima ili uslugama i promet dobrima oslobođenim uz kredit u prethodnoj godini prelazi ili je vjerovatno da će preći prag od 50.000 KM dužno je da se registruje prema ovom zakonu kao poreski obveznik. Dokumentacija koja se dostavlja UIINO:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Zahtjev za registraciju (obrazac ZR -1) dostupan na uino.gov.ba 2. Rješenje o upisu u sudski registar; 3. Uvjerenje ili potvrda o registraciji od nadležne porezne uprave; 4. Lična karta / kopija pasoša vlasnika i odgovornih lica pravnog lica, podnosioca zahtjeva; 5. Dozvola za rad i prijava boravišta, izdate od nadležnih organa za odgovorno lice-stranog državljanina; 6. Punomoć kojom se ovlašćuje državljanin Bosne i Hercegovine da zastupa poreznog obveznika u postupcima sa UIINO, u slučaju odsustva odgovornog lica-stranog državljanina; 7. Pasoš za vlasnika i odgovorno lice-stranog državljanina i 8. Karton deponovanih potpisa ovjeren od poslovne banke kod koje je transakcijski račun otvoren (za sve otvorene transakcijske račune). <p>(Napomena: Procedura registracije je dostupna na stranicama Uprave za indirektno oporezivanje BiH: http://www.uino.gov.ba/b/Porezi/Usluge/Dokumentacija_registracija_PDV.html)</p>	7-10 radnih dana	50 KM
25.	<p>Prijava radnika na obavezne fondove zdravstvenog i penzijskog osiguranja vrši se putem obrasca JS – 3100 najmanje jedan dan prije stupanja radnika na rad.</p> <p>(Napomena: Obrazac prijave dostupan je na stranicama Porezne uprave Federacije Bosne i Hercegovine http://www.pufbih.ba/v1/public/upload/obrasci/a36a1-js-3100_bos_v2_web.pdf</p>	1 h	--
26.	<p>Nabavka fiskalnog uređaja vrši se posredstvom lica ovlaštenih za pružanje ovih usluga. Obavezno evidentiranje svakog pojedinačno ostvarenog prometa preko fiskalnih uređaja i to nezavisno od načina plaćanja (gotovina, ček, kartica, virman i slično) ima svako lice koje je upisano u odgovarajući registar za promet dobara, odnosno za pružanje usluga U tom smislu, za potrebe fiskalizacije, potrebno je popuniti odgovarajući obrazac (dostupno na: http://www.pufbih.ba/v1/public/upload/obrasci/b6e65-zif_interactive2.pdf) te obezbijediti sljedeću dokumentaciju:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Rješenje o registraciji, - JIB (ako društvo ima više poslovnih jedinica onda JIB svake prodajne jedinice zasebno), - JMBG vlasnika ili direktora društva ili ovlaštenog lica, - PDV rješenje društva (ako je u sistemu PDV-a), - JMBG vlasnika prostora ili JIB vlasnika prostora, - Pečat društva, <p>Ako kupca zastupa ovlaštenik onda i ovlaštenje.</p>	cca 15 radnih dana	cca 700 - 800 KM

Tabela 2 – Postupak registracije društva sa ograničenom odgovornošću.

Napomena: Prikaz troškova i potrebno vrijeme za obavljanje određenih koraka dat je na osnovu dostupnih informacija u momentu izrade ovog dokumenta, te su u određenim slučajevima (npr. registracija putem punomoći i uz posredovanje advokata/notara) moguća određena odstupanja.

4. Poslovanje putem registracije obrta

Obrt predstavlja samostalno i trajno obavljanje dopuštenih i registrovanih privrednih djelatnosti u osnovnom, dopunskom ili dodatnom zanimanju od strane fizičkih lica sa ciljem postizanja dobiti koja se ostvaruje proizvodnjom, prometom ili pružanjem usluga na tržištu. Ključni propis koji reguliše rad obrta u FBiH jeste Zakon o obrtu i srodnim djelatnostima u FBiH. Tok registracionog postupka obrtničke djelatnosti (u daljem tekstu „**obrt**“) regulisan je pomenutim zakonom i vrši se kod nadležnih organa lokalne zajednice (općinski organ). Zakonom su propisani opći uslovi za obavljanje obrta kao osnovnog, dopunskog ili dodatnog zanimanja, te posebni uslovi (zdravstveni, stručna sprema i sl. ukoliko se to zahtjeva posebnim propisom).

U ovisnosti od planirane obrtničke djelatnosti, propisani su i uslovi u pogledu prostora i opreme za obavljanja obrta i regulisan način utvrđivanja njihove ispunjenosti. U smislu navedenog, prednost rada putem obrta je i to što se može obavljati u stambenim i poslovnim prostorijama, kao i izvan poslovnih prostorija pod uslovima i za djelatnost koje pravilnikom propisuje nadležno federalno ministarstvo. U smislu navedenog, u pogledu ispunjenosti tehničkih i prostornih uvjeta za obavljanje obrtničke djelatnosti, isto se dokazuje izjavom obrtnika, a ispunjenost uvjeta kontroliše nadležni inspekcijiski organ. Procedura otvaranja obrta je dosta jednostavnija nego je to slučaj kod društva sa ograničenom odgovornošću, gdje je zakonom propisano da nadležni organ u roku od sedam dana od dana prijema urednog zahtjeva donosi rješenje kojim se odobrava obavljanje obrta i vrši upis i odgovarajući obrtni registar koji vodi nadležno Federalno ministarstvo razvoja, poduzetništva i obrta.

Prava i obaveze obrtnika počinju teći u roku od 30 dana od dana izdavanja rješenja za početak obavljanja djelatnosti kada je obrtnik dužan otpočeti sa obavljanjem djelatnosti. Zakon definiše i poslovanje obrta upisivanjem djelatnosti u rješenje (obrnika može obavljati samo one obrte koji su obuhvaćeni rješenjem kojim se odobrava obavljanje obrta) uz pojednostavljenje da, ukoliko djelatnost za koju se traži osnivanje obrta nije predviđena važećim propisima, nadležni organ će odlučiti o upisu bliže određujući djelatnost i njenu pripadnost postojećim djelatnostima u skladu sa važećom klasifikacijom djelatnosti. Također, obrtnik može obavljati i vanjskotrgovinsku djelatnost ukoliko se ta djelatnost upiše u rješenje. Najveći „nedostatak“ obrta leži u tome što je Zakonom definisano da za obaveze koje nastanu u obavljanju obrta, obrtnik odgovara cjelokupnom svojom imovinom, što praktično znači da obrtnička djelatnost nosi veći stepen rizika u poslovanju i da je pogodna za obavljanje manjih poslovnih aktivnosti u prometu roba i usluga. U nastavku su date neke osnovne razlike (nedostaci i prednosti) između poslovanja društva sa ograničenom odgovornošću i obrta:²

² **Napomena:** U entitetu RS postoji mogućnost registracije poslovanja u formi „Samostalni preduzetnik“ gdje fizičko lice obavlja jednu od preduzetničkih djelatnosti, a odgovornost za obaveze iz poslovanja snosi cjelokupnom svojom imovinom.

Oblik registracije	Prednosti	Nedostaci
<p>Društvo sa ograničenom odgovornošću</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Ključna prednost je u tome što vlasnik kapitala odgovara do iznosa uloga, a ne svom svojom ličnom imovinom; - Postojanje društva ne ovisi o ličnosti vlasnika udjela u mjeri koliko je to zastupljeno kod obrta i jasna je distinkcija između osnivača (vlasnika kapitala) i uprave; - Vlasnik kapitala može registrovati više djelatnosti u skladu sa Odlukom o klasifikaciji djelatnosti BiH, gdje nije ograničen stručnom spremom / kvalifikacijama (osim ukoliko se to zahtjeva posebnim propisom). 	<ul style="list-style-type: none"> - Veći osnivački troškovi i složeniji registracioni postupak; - Veći troškovi statusnih promjena (adresa, lice ovlašteno za zastupanje, nove djelatnosti); - Djelatnost se može obavljati u poslovnim prostorijama (u ovisnosti od vrste djelatnosti); - Duži proces zatvaranja društva. - Kazne za prekršaje su veće u odnosu na obrtničku djelatnost;
<p>Obrt</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Pogodan je za „manje“ biznise; - Manji troškovi registracije u odnosu na postupak registracije privrednog društava; - Postupak registracije traje maksimalno 7 (sedam) dana od dana predaje urednog zahtjeva - Jednostavnije vođenje računovodstva i manji troškovi računovodstvenih usluga; - Statusne promjene je dosta jednostavnije provesti (promjena adrese, djelatnosti i sl.); - Oporezivanje prema principu „blagajne“; - Manje kazne za prijestupe u poslovanju; - Mogućnosti privremene obustave obavljanja djelatnosti; - Obrtnik može obrt voditi sam ili putem obrta; - Mogućnost sezonskog obavljanja djelatnosti; - Pojednostavljena procedura zatvaranja. 	<ul style="list-style-type: none"> - Za obaveze koje nastanu u obavljanju obrta, obrtnik odgovara cjelokupnom svojom imovinom; - Obrtnik odgovara za zakonitost obavljanja obrta i za zakonitost rada radnika koje zapošljava. - Doprinosi se plaćaju na unaprijed definisanu osnovicu, što u nepovoljan položaj može staviti obrtnika koji nema stalni izvor prihoda.

Tabela 3 – Karakteristike d.o.o. i obrta

Registracija obrta vrši se kod nadležnog općinskog organa. Prije provođenja registracije, svakako je preporučljivo konsultovati općinske službe. U najvećem broju slučajeva, tok registracije provode službe/odjeljenja za privredu i finansije, a u nastavku je dat sažet prikaz postupka registracije, vremenski okvir, te procijenjeni troškovi.

Rb	Korak	Vremenski okvir	Troškovi (KM)
I - Podnošenje zahtjeva nadležnom organu za osnivanje obrta			
1.	Obezbijediti dokaz o mjestu prebivališta (CIPS)	1 h	--
2.	Obezbijediti dokaz o pravu vlasništva / korištenje poslovnog prostora (zemljišno knjižni izvadak, ugovor o zakupu i sl.)	1 dan	Troškovi ovjere potpisa na ugovoru 5-10 KM
3.	Ovjerenjena pisana izjava o ispunjavanju minimalnih tehničkih i drugih uslova za obavljanje obrtničkih i srodnih djelatnosti (Napomena: Izjava se daje u slobodnoj formi, ali općinski organi najčešće imaju pripremljene obrasce i forme izjave)	1 h	Ovjera potpisa (4 KM)
4.	Uvjerenje o poslovnoj sposobnosti (Izdaje nadležni centar za socijalni rad. U pojedinim općinama, uvjerenje ovog tipa pribavlja se po službenoj dužnosti)	1 dan	5 – 10 KM
5.	Uvjerenje da pravomoćnom sudskom presudom ili rješenjem o prekršaju nije izrečena zaštitna mjera zabrane obavljanja tražene djelatnosti	1 dan	15 KM
6.	Uvjerenje porezne uprave iz općine prebivališta da podnosilac zahtjeva nema neizmirenih obaveza prema javnim prihodima	1 dan	15 KM
7.	Uvjerenje zavoda za penzijsko i invalidsko osiguranje da podnosilac zahtjeva nije aktivni osiguranik ili uvjerenje – listing o radnom stažu	1 dan	10 KM
8.	Ljekarsko uvjerenje o radnoj i zdravstvenoj sposobnosti (ukoliko je kantonalnim propisom propisano da se određene djelatnosti mogu obavljati samo uz ispunjene zdravstvene uvjete)	1 dan	30 – 50 KM
9.	Dokaz o stručnoj spremi (ukoliko se zahtjeva posebnim propisom)	1 h	4 KM
10.	Nadležnom općinskom organu podnosi se Zahtjev za osnivanje obrta/srodne djelatnosti (Napomena: Obrazac je dostupan na web stranici Federalnog ministarstva razvoja, poduzetništva i obrta (www.fmrpo.gov.ba))	1 h	Troškovi takse cca 80 – 100 KM
II - Rješenje kojim se odobrava obavljanje obrta			
11.	Nakon izvršenog upisa i pribavljanja rješenja o registraciji, potrebno je izraditi pečat koji će koristiti u svakodnevnom poslovanju.	1 – 2 h	cca 30 – 50 KM

III – Registracija kod Porezne uprave FBiH i Zavoda za statistiku			
12.	<p>Nadležnoj poreznoj upravi FBiH dostavlja se Prijava za registraciju u svrhu pribavljanja jedinstvenog identifikacionog broja (JIB). Prijava se podnosi na propisanom obrascu Poreske uprave FBiH (Napomena: Obrazac POR 503 – dostupno na: http://www.pufbih.ba/v1/public/upload/obraci/43002-obrazac-por-503_hr.pdf)</p> <p>Uz navedeni obrazac, Poreznoj upravi FBiH dostavlja se i:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kopija rješenja o registraciji, - ugovor o zakupu poslovnog prostora ili pravni osnov korištenja istog, - ugovor o računovodstvenim uslugama. <p>Registraciju kod Poreske uprave neophodno je izvršiti u roku od 5 dana od dana dobijanja Rješenja o registraciji obrta.)</p>	5 radnih dana	--
13.	<p>Podnošenje Prijave kod nadležnog Zavoda za statistiku za razvrstavanje po djelatnosti u svrhu registracije pretežne djelatnosti. (Napomena: Prijava se podnosi na propisanom obrascu Zavoda za statistiku "Obrazac RPS" http://fzs.ba/wp-content/uploads/2017/09/RPS_B.pdf)</p>	3 radna dana	--
IV - Otvaranje transakcijskog računa			
14.	<p>Procedura otvaranja računa kod poslovne banke je definisana internim aktima banke, ali je u najvećem broju slučajeva potrebno obezbijediti sljedeće:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Rješenje nadležnog organa o dozvoljenom obavljanju djelatnosti (original ili kopija ovjerena od strane nadležnog organa); - Potvrdu Opštine kojom se potvrđuje da je dostavljeno rješenje nadležnog organa o dozvoljenom obavljanju djelatnosti važeće, ne stariju od tri mjeseca (original ili kopija ovjerena od strane nadležnog organa); - Obavještenje nadležnog Zavoda za statistiku FBiH o razvrstavanju obrta prema djelatnosti (original ili kopija ovjerena od strane nadležnog organa); - Uvjerjenje o poreznoj registraciji kod Porezne uprave FBiH za subjekte sa teritorije FBiH (original ili kopija ovjerena od strane nadležnog organa); - Uvjerjenje o registraciji/upisu u Jedinствeni registar obveznika indirektnih poreza kod Uprave za indirektno oporezivanje – PDV broj (original ili kopija ovjerena od strane nadležnog organa) ili Izjava ovlaštenog lica da nije obveznik po osnovu poreza na dodatnu vrijednost (PDV-a) kod Uprave za indirektno oporezivanje - Kartoni deponovanih potpisa lica ovlaštenih za potpisivanje naloga radi raspolaganja sredstvima sa računa; - Kopije CIPS-ovih ličnih karti (pasoša) lica ovlaštenih za potpisivanje naloga radi raspolaganja sredstvima, ovjerenih od strane nadležnog organa i kopije CIPS-ove prijave boravka (za državljane BiH); - Kopije CIPS-ovih ličnih karti (pasoša) zakonitih zastupnika firme, ovjerenih od strane nadležnog organa i kopije CIPS-ove prijave boravka (za državljane Bosne i Hercegovine); - Kopija CIPS-ove lične karte (pasoša) drugog lica koje je samo prezentiralo potrebnu dokumentaciju, ovjerena od strane nadležnog organa i kopije CIPS-ove prijave boravka (za državljane BiH); - Izjava ovlaštenog lica o nepostojanju računa nad kojim je određena mjera zabrane raspolaganja novčanim sredstvima; - Izjava ovlaštenog lica da nema neizmirenih obaveza po osnovu javnih prihoda, osim za novoosnovane samostalne privrednike; - Dozvola za rad ili Izjava ovlaštenog lica da za navedenu vrstu posla nije potrebna dozvola za rad; <p>(Napomena: Banka može u skladu sa internim procedurama zahtijevati i dodatnu dokumentaciju.)</p>	1 dan	Ovjera dokumentacije i bankarska naknada cca 30 KM.

15.	<p>Registracija za PDV vrši se kod regionalnog centra Uprave za indirektno oporezivanje BiH kojem društvo pripada i obavlja se u skladu sa odredbama Zakona o PDV-u. Svako lice čiji oporezivi promet dobrima ili uslugama i promet dobrima oslobođenim uz kredit u prethodnoj godini prelazi ili je vjerovatno da će preći prag od 50.000 KM dužno je da se registruje prema ovom zakonu kao poreski obveznik. Dokumentacija koja se dostavlja UINO:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Zahtjev za registraciju (obrazac ZR - 1) dostupan na uino.gov.ba 2. Rješenje o upisu u registar; 3. Uvjerjenje ili potvrda o registraciji od nadležne porezne uprave; 4. Lična karta / kopija pasoša vlasnika i odgovornih lica pravnog lica, podnosioca zahtjeva; 5. Dozvola za rad i prijava boravišta, izdate od nadležnih organa za odgovorno lice-stranog državljanina; 6. Punomoć kojom se ovlašćuje državljanin Bosne i Hercegovine da zastupa poreznog obveznika u postupcima sa UINO, u slučaju odsustva odgovornog lica-stranog državljanina; 7. Pasoš za vlasnika i odgovorno lice-stranog državljanina i 8. Karton deponovanih potpisa ovjeren od poslovne banke kod koje je transakcijski račun otvoren (za sve otvorene transakcijske račune). <p>(Napomena: Procedura registracije dostupna je na stranicama Uprave za indirektno oporezivanje BiH: http://www.uino.gov.ba/b/Porezi/Usluge/Dokumentacija_registracija_PDV.html)</p>	7-10 radnih dana	50 KM
16.	<p>Prijava radnika na obavezne fondove zdravstvenog i penzijskog osiguranja vrši se putem obrasca JS – 3100. (Napomena: Obrazac prijave dostupan je na stranicama Porezne uprave FBiH http://www.pufbih.ba/v1/public/upload/obrasci/a36a1-js-3100_bos_v2_web.pdf i prijavu radnika potrebno je izvršiti najmanje jedan dan prije stupanja na rad).</p>	1 h	--
17.	<p>Nabavka fiskalnog uređaja (ukoliko je to potrebno) vrši se posredstvom lica ovlaštenih za pružanje ovih usluga. Obavezu evidentiranja svakog pojedinačno ostvarenog prometa preko fiskalnih uređaja i to nezavisno od načina plaćanja (gotovina, ček, kartica, virman i slično) ima svako lice koje je upisano u odgovarajući registar za promet dobara, odnosno za pružanje usluga. U tom smislu, za potrebe fiskalizacije, potrebno je popuniti odgovarajući obrazac (<i>dostupno na:</i> http://www.pufbih.ba/v1/public/upload/obrasci/b6e65-zif_interactive2.pdf) te obezbijediti sljedeću dokumentaciju:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Rješenje o registraciji, - JIB (ako društvo ima više poslovnih jedinica onda JIB svake prodajne jedinice zasebno), - JMBG vlasnika ili direktora društva ili ovlaštenog lica, - PDV rješenje društva (ako je u sistemu PDV-a), - JMBG vlasnika prostora ili JIB vlasnika prostora, - Pečat društva. 	cca 15 radnih dana	cca 700 - 800 KM

Tabela 4 – Postupak registracije obrta.

Napomena: Prikaz troškova i potrebno vrijeme za obavljanje određenih koraka dat je na osnovu dostupnih informacija u momentu izrade ovog dokumenta, te su u određenim slučajevima (npr. registracija putem punomoći ili postojanje dodatnih nameta/taksi od strane organa lokalne zajednice) moguća i odstupanja.

U nastavku je nekoliko napomena u vezi sa obavezama poslovnog subjekta nakon izvršene registracije:

- **Plaćanje komunalne takse**

Za svaku istaknutu firmu, oznaku, obilježje ili natpis na poslovnim i drugim prostorijama ili objektima, prostorijama i mjestima, kojim se označava da određena pravna ili fizička osoba obavlja izvjesnu djelatnost ili zanimanje, plaća se godišnja taksa po određenim djelatnostima i zonama.

Plaćanje takse za istaknutu firmu je obavezno i definisano je kantonalnim zakonima o komunalnim taksama, te na osnovu istog organi lokalne zajednice (općine) donose odluke o visini komunalnih taksi. Zavisno od djelatnosti društva i lokacije firme iznos takse može biti različit. Trošak komunalnih taksi je porezno priznat rashod. Visina komunalne takse zavisi od Općinskih propisa (vrste djelatnosti i poslovne zone). Značajan broj organa lokalne zajednice propisuje oslobađanje od plaćanja takse na istaknutu firmu u prvoj godini poslovanja.

Takse se plaćaju za³:

- a) svaku istaknutu firmu,
- b) držanje sredstava za igru i igre na sreću (bilijar, automati, fliperi, video igre, pikado i aparati za posebne igre na sreću),
- c) poslovni prostor u kojem se priređuju klasične igre na sreću i posebne igre na sreću koje su definisane odredbama Zakona o igrama na sreću ("Službene novine Federacije BiH", br. 48/15 i 60/15) i njegovim eventualnim izmjenama i dopunama,
- d) držanje i izvođenje muzike uživo u ugostiteljskim objektima,
- e) isticanje objava, oglasa i saopćenja na javnim mjestima,
- f) korištenje prostora na javnim mjestima za kampove (šatore, prikolice, motorna vozila svih kategorija),
- g) postavljanje uređaja za isplatu i naplatu gotovine (bankomata) i
- h) postavljanje svih drugih uređaja koji putem automatske obrade podataka naplaćuju usluge gotovinom, karticama za naplatu ili posredstvom telekom operatera (kafemati i parkomati).

Prema Zakonu o komunalnim taksama Kantona Sarajevo, taksa se ne plaća za istaknutu firmu do veličine table 200 x 300 milimetara.

³ Zakon o komunalnim taksama KS ("Službene novine Kantona Sarajevo", br. 8/22 od 24.02.2022. godine)

- **Podnošenje zahtjeva za inicijalnu fiskalizaciju.**

Pravna lica moraju posjedovati fiskalnu kasu. Obavezu evidentiranja svakog pojedinačno ostvarenog prometa preko fiskalnih uređaja i to nezavisno od načina plaćanja (gotovina, ček, kartica, virman i slično) ima svako lice koje je upisano u odgovarajući registar za promet dobara, odnosno za pružanje usluga klijentima.⁴

Obaveza evidentiranja ne odnosi se na:

- a) samostalnog poljoprivrednog proizvođača, u slučaju prodaje vlastitih poljoprivrednih proizvoda na pijačnim tezgama i porodičnom poljoprivrednom gazdinstvu,
- b) vlasnika samostalne zanatske radnje, u slučaju prodaje vlastitih proizvoda umjetničkog i starog zanatstva i domaće radinosti na pijačnim tezgama i sličnim objektima,
- c) banke i osiguravajuća društva,
- d) energetska, komunalna, telekomunikacijska i druga preduzeća koja naknadu za prodatu robu, odnosno pružene usluge naplaćuju ispostavljanjem računa o obračunu potrošnje preko mjernih instrumenata (električna energija, gas, grijanje, voda, telefon i dr.),
- e) poštanske aktivnosti i prijevoz i isporuku poštanskih pošiljki,
- f) obavezno socijalno osiguranje,
- g) djelatnost vjerskih organizacija,
- h) umjetničko i književno stvaralaštvo i scensku umjetnost,
- i) rad umjetničkih ustanova,
- j) djelatnost biblioteka,
- k) djelatnost arhiva,
- l) djelatnost muzeja,
- m) prodaju preko automata,
- n) djelatnost čistača cipela i nosača,
- o) djelatnosti obrazovanja (predškolsko, osnovno, srednje i visoko).

Troškovi: fiskalizacija + fiskalni uređaj = cca 700 KM

⁴ Zakon o fiskalnim sistemima ("Službene novine Federacije BiH", broj: 81/09)

• **Donošenje interne dokumentacije**

Pravna lica u ovisnosti od vrste djelatnosti koju obavljaju, donose odgovarajuće procedure i akte kojima regulišu poslovanje i rad. Najčešća opšta poslovna dokumentacija je sumirana u nastavku:

#	Naziv internog akta	Izvor/Propis
1.	Pravilnik o formiranju cijena	Zakon o kontroli cijena FBiH
2.	Pravilnik o radu (ukoliko društvo zapošljava više od 30 radnika)	Zakon o radu FBiH
3.	Pravilnik o zaštiti na radu i akt o procjeni rizika	Zakon o zaštiti na radu FBiH
4.	Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta	Zakon o radu FBiH
5.	Pravilnik o zaštiti od požara	Zakon o zaštiti od požara i vatrogastvu FBiH
6.	Pravilnik o računovodstvu	Zakon o računovodstvu i reviziji FBiH
7.	Pravilnik o računovodstvenim politikama	Zakon o računovodstvu i reviziji FBiH
8.	Pravilnik o dozvoljenom kalu, rasturu, kvaru i lomu	Zakon o PDV
		Pravilnik o primjeni Zakona o PDV
		Pravilnik o primjeni Zakona o porezu na dobit FBiH
9.	Pravilnik o finansijskom poslovanju	Zakon o računovodstvu i reviziji FBiH
10.	Pravilnik o blagajničkom poslovanju	Zakon o unutrašnjem platnom prometu FBiH
11.	Pravilnik o popisu (ukoliko nije regulisano drugim internim aktom)	Zakon o računovodstvu i reviziji FBiH
12.	Opći uslovi poslovanja	Zakon o unutrašnjoj trgovini FBiH
13.	Pravilnik o zaštiti ličnih podataka i prijava Zbirki ličnih podataka kod nadležne Agencije	Zakon o zaštiti ličnih podataka BiH
14.	Lista kategorija registraturne građe sa rokovima čuvanja	Zakon o arhivskoj djelatnosti Kantona Sarajevo

U svrhu obezbjeđivanja zakonitosti poslovanja poslovnih subjekata, u nastavku je dato nekoliko generalnih napomena za usklađenost sa relevantnim zakonskim okvirom, uz napomenu da lista nije konačna i ovisi o vrsti i načinu obavljanja registrovane djelatnosti.

#	Lista interne dokumentacije - generalne napomene za d.o.o.
1.	Odobrenje nadležnog organa za obavljanje djelatnosti (Aktuelni izvod iz sudskog registra)
2.	Obavještenje o razvrstavanju pravnog lica prema klasifikaciji djelatnosti/statistički broj
3.	Uvjerenje o poreznoj registraciji (PUFBiH i UINO)
4.	Evidencija o zaposlenicima i drugim licima angažovanim na radu po osnovu ugovora o povremenim i privremenim poslovima i Ugovorima o djelu
5.	Evidencija o vremenu provedenom na radu zaposlenika
6.	Matična knjiga zaposlenih
7.	Prijave radnika poreskoj upravi
8.	Ugovori o radu (sa svakim radnikom), odnosno dokaz o prijavi istog poreskoj upravi
9.	Platne liste i dokaze o isplaćenim platama i doprinosima
10.	Evidencija o radu radnika u toku mjeseca (vođena na način propisan Zakonom o radu FBiH i pratećim Pravilnikom)
11.	Ljekarsko uvjerenje za sve radnike (u ovisnosti od registrovane djelatnosti)
12.	Obavijest o radnom vremenu (dnevno, sedmično, državni praznici i neradni dani) iskazana na službenom sjedištu društva
13.	Rješenje o registraciji
14.	Istaknuta cijena za robe na svakom artiklu sa evidencionim brojem
15.	Dokaz o uplati naknade za šume i naknade za turističku zajednicu
16.	Trgovačka knjiga (za trgovačke objekte)
17.	Istaknuta obavijest o obavezi izdavanja fiskalnog računa
18.	Rješenje o fiskalizaciji
19.	Knjiga dnevnih izvještaja
20.	Ugovor o održavanju i servisiranju fiskalnog uređaja
21.	Servisna knjiga za fiskalnu kasu
22.	Obavijest o početku obavljanja djelatnosti
23.	Knjiga udjela za sva d.o.o.
24.	Odluka o visini amortizacionih stopa
25.	Izvodi iz otvorenih stavki (obaveza usaglašavanja dugovanja i potraživanja po stanju na dan 31.12.)

*Potrebno je istaći da nadležni inspekcijiski organi na web stranici objavljuju Liste provjera „check liste“ putem kojih se poslovni subjekti mogu i praktično upoznati sa obavezama za obezbjeđenje usklađenosti za rad u postupcima inspekcijiskog nadzora.
Dostupno na: <http://www.fuzip.gov.ba/stranica/124/pregled>.

• Trošak poslovanja

Iako troškovi poslovanja ovise i variraju za svako pravno lice u ovisnosti od registrovane djelatnosti, u nastavku je dato nekoliko generalnih napomena o uobičajeno prisutnim troškovima vođenja poslovanja, kao npr. knjigovodstvenih usluga, zakupa i održavanja poslovnih prostorija, komunalne usluge, advokati, održavanja fiskalnog uređaja, trošak bankarskih transakcija, DDD usluge i sl. U nastavku su date okvirne/informativne cijene takvih usluga:

Usluga	Komentar
Knjigovodstvo	Ovisi o vrsti poslovne djelatnosti, broju izlaznih/ulaznih faktura, broju zaposlenih i sličnim parametrima. Uobičajene naknade za mala i srednja preduzeća kreću se od 500 – 1.000 KM. Usluge poreskog, finansijskog savjetovanja obično se određuju na bazi satnice (u prosjeku se naknade kreću od 150 – 200 KM/h).
Advokatske usluge	Ukoliko pismenim ugovorom između advokata i klijenta nije ugovoreno drugačije, advokatu pripada nagrada za izvršeni rad po Tarifi o naknadama i naknadi troškova za rad advokata https://www.advokomfbih.ba/tarifa-o-nagradama-i-naknadi-troskova-za-rad-advokata/ Usluge pravnog savjetovanja se u najvećoj mjeri ugovaraju na bazi satnice i kod renomiranih advokatskih kancelarija kreću se u rasponu od 200 – 400 KM/h.
Bankarske naknade	U skladu sa cjenovnikom banke. Prosječna mjesečna naknada vođenja transakcijskog KM i deviznog računa za pravna lica je 15 KM.
Zakup	U centralnoj lokaciji Sarajeva, prosječna cijena najma poslovnog prostora je cca 20 – 35 KM m ² . Prateće komunalne troškove (el. energija, internet, čišćenje, održavanje) moguće je procijeniti na cca 400 - 500 KM mjesečno.
Usluge dezinfekcije, dezinsekcije i deratizacije	Prosječna naknada je cca 100 KM na kvartalnom nivou.
Održavanje i servisiranje fiskalnog uređaja	U skladu sa ugovorom, u prosjeku cca 15 KM / mjesečno.

Napomena: Iznad navedeni iznosi su isključivo informativnog karaktera i navedeni su kao procjena autora, te mogu varirati u skladu sa tržišnim uvjetima.

Porezi / doprinosi

- Stopa poreza na dobit za pravna lica iznosi 10%. Plaćanje poreza na dobit vrši se u toku godine u jednakim mjesečnim iznosima i to na osnovu prijave poreza na dobit prethodnog poreznog perioda i takav iznos akontacije se plaća sve do podnošenja nove porezne prijave. Porezna/finansijska godina jednaka je kalendarskoj godini, a obaveza podnošenja finansijskog izvještaja je najkasnije do posljednjeg dana februara tekuće godine za prethodnu godinu. Porezni bilans podnosi se najdalje do 31.03. tekuće godine za prethodnu godinu. Zakonom definisana stopa PDV-a iznosi 17%. Rok za plaćanje PDV obaveze za tekući mjesec (porezni period) je 10. dan u idućem mjesecu.

- Porez na dohodak plaća se po stopi od 10%.
- Doprinosi se u skladu sa odredbama Zakona o doprinosima i pratećim pravilnikom obračunavaju na bruto platu i plaćaju se prema sljedećim stopama:

Na teret poslodavca (31%)	Na teret zaposlenika (10,5 %)
<ul style="list-style-type: none"> • 17% za penzijsko i invalidsko osiguranje, • 12,5% za zdravstveno osiguranje, • 1,5% za osiguranje u slučaju nezaposlenosti. 	<ul style="list-style-type: none"> • 6% penzijsko i invalidsko osiguranje, • 4% zdravstveno osiguranje, • 0,5 % za osiguranje u slučaju nezaposlenosti.

Ukupni trošak poslodavca (KM) 1.965

Informativni primjer obračuna plate radnika sa obračunom poreza i doprinosa dat je u nastavku:

Neto plata	Bruto	Doprinosi iz plaće (31%)	Doprinosi na platu (10.5%)	Neto plata prije poreza	Lični odbitak	Poreska osnovica	Porez na dohodak (10%)	Vodna naknada (0.5%) i naknada za šume (0.5%)	Naknada za invalide (0.5%)	Ukupni trošak za firmu (Bruto II)	Dodatne naknade (TO + prevoz)
1.000	1.562	484	164	1.078	300	778	78	10	8	1.744	221

U pogledu drugih obaveza po osnovu taksi i naknada, nadležno Federalno ministarstvo finansija na web stranici objavljuje i vodi „Registar taksi i naknada“ za pravna lica koji može poslužiti kao kvalitetan informativni okvir za utvrđivanje obaveze plaćanja taksi i drugih naknada u FBiH u ovisnosti od djelatnosti privrednog subjekta.

Registar je dostupan na sljedećem linku: <https://tin.fmf.gov.ba/>

5. Završne napomene i ograničenje odgovornosti

Informacije prezentovane u ovoj publikaciji su predstavljene na osnovu važeće legislative u FBiH u trenutku pripreme publikacije i date su u svrhu općeg i informativnog karaktera i na istu se nije moguće pozivati ili referirati.

Izdavanje ove publikacije omogućila je Evropska unija kroz IPA Program prekogranične saradnje Srbija – Bosna i Hercegovina 2014-2020.

Sadržaj ove publikacije je isključiva odgovornost Općina Novo Sarajevo, Bosna i Hercegovina, Općina Ilijaš, Bosna i Hercegovina i Krovne organizacije mladih Srbije, Republika Srbija i nužno ne odražava stavove Evropske unije.

